بخش تئوري

سوال اول

سیستم پرسش و پاسخ حوزه بسته

سیستمهای پرسش و پاسخ حوزه باز برای پوشش دادن طیف گستردهای از موضوعات و ارائه پاسخ با دسترسی به حجم عظیمی از اطلاعات از منابع مختلف طراحی شدهاند. این سیستمها هدف دارند تا با استفاده از مجموعهای بزرگ از اسناد که موضوعات متنوعی مانند مقالات، کتابها، وبسایتها و پایگاههای داده را پوشش میدهند، به سؤالات پاسخ دهند. هدف اصلی آنها ارائه دانش جامع و عمومی در طیف گستردهای از موضوعات است. ویژگیهای کلیدی سیستمهای پرسش و پاسخ حوزه باز عبارتند از:

- **دامنه:** آنها با سؤالات در طیف گستردهای از موضوعات بدون هیچ محدودیت از پیش تعیین شده در حوزه سر و کار دارند.
- منابع داده: آنها از دادههای ساختار نیافته از منابع متعدد مانند ویکیپدیا، مقالات خبری و سایر مجموعههای بزرگ متنی استفاده میکنند.
- تكنیکها: این سیستمها اغلب از تكنیکهای پردازش زبان طبیعی (NLP) مانند بازیابی اطلاعات، رتبهبندی اسناد و تحلیل معنایی برای در ک سؤال، شناسایی اطلاعات مرتبط و استخراج پاسخ از حجم زیادی از دادههای ساختار نیافته استفاده می كنند.

سیستم پرسش و پاسخ حوزه بسته

از سوی دیگر، سیستمهای پرسش و پاسخ حوزه بسته بر حوزهها یا موضوعات خاص متمرکز هستند و پاسخ را بر اساس یک مجموعه از دانش از پیش تعیین شده ارائه میدهند. این سیستمها برای پاسخگویی به سؤالات در یک حوزه یا موضوع محدود مانند یک وبسایت خاص، یک پایگاه داده یا یک حوزه تخصصی مانند پزشکی یا حقوق از پیش سفارش شده هستند. ویژگیهای کلیدی سیستمهای پرسش و پاسخ حوزه بسته عبارتند از:

- **دامنه**: آنها به سؤالات در یک حوزه یا موضوع خاص محدود میشوند.
- منابع داده: آنها از دادههای ساختاریافته از پایگاههای دانش یا پایگاههای داده خاص آن حوزه استفاده می کنند.
- تکنیکها: این سیستمها اغلب از رویکردهای قاعدهمبنا، گرافهای دانش یا انتولوژیها برای مطابقت سؤال با دانش موجود و بازیابی پاسخ مرتبط ترین استفاده می کنند. ماهیت ساختاریافته دادهها امکان پاسخهای دقیق تر و صحیح تر در محدوده محدود را فراهم می کند.

سوال دوم

تعریف سیستمهای درک متن ماشینی (Machine Reading Comprehension)

در این دسته از سیستمها به دنبال طراحی و تولید مدلی هستیم که قادر به درک و استدلال بر اساس متون مشخص ورودی برای پاسخگویی به سوالات مرتبط با همان متن باشد. بنابراین در نهایت این مدلها متون نوشته شده توسط انسان را درک می کنند و پاسخهای دقیقی را بر اساس اطلاعات موجود در آنها ارائه می دهند.

QA و MRC ارتباط میان

QA و QA به طور کلی Task متمایزی نسبت به هم هستند، اما با اینحال ارتباط آنها با هم نزدیک است. بسیاری از سیستمهای پیشرفته QA به ویژه آنهایی که با سؤالات حوزه باز سر و کار دارند، به شدت بر روی تکنیکهای MRC برای در ک و استخراج اطلاعات مرتبط از منابع متنی تکیه دارند. از سوی دیگر MRC، می تواند به عنوان یک شکل تخصصی از QA در نظر گرفته شود که تمرکز آن بر پاسخگویی به سؤالات بر اساس یک متن داده شده است.

به طور کلی می توان در حوزههای زیر این دو Task را با هم مقایسه کرد:

- ۱. تعریف وظیفه: MRC معمولاً به عنوان یک وظیفه تعریف می شود که در آن به مدل یک متن و یک سؤال داده می شود و مدل باید با درک و استدلال بر روی متن، پاسخی ارائه دهد. از سوی دیگر، QA می تواند شامل بازیابی پاسخها از منابع مختلف از جمله پایگاههای داده ساختاریافته، پایگاههای دانش یا اینترنت باشد، بدون اینکه لزوماً به یک متن خاص متکی باشد.
- ۲. دامنه: MRC بر درک و استدلال بر روی یک متن داده شده متمرکز است، در حالی که QA می تواند گسترده تر باشد و با سؤالات در طیف وسیعی از موضوعات و حوزه ها سر و کار داشته باشد.
- ". تکنیکها: مدلهای MRC اغلب از تکنیکهای پردازش زبان طبیعی مانند استخراج اطلاعات (MRC اغلب از تکنیکهای پردازش زبان طبیعی مانند استخراج اطلاعات (Semantic Understanding) و درک معنایی (Coreference Resolution) بشخیص ارجاع (Extraction برای درک متن و پاسخگویی به سؤالات استفاده می کنند. سیستمهای QA ممکن است علاوه بر این، از تکنیکهایی مانند بازیابی اطلاعات (KB Querying)، پرس و جو از پایگاههای دانش (KB Querying) و سایر روشها برای جمع آوری اطلاعات مرتبط از منابع متعدد استفاده کنند.
- ۴. کاربردها: MRC به ویژه برای وظایفی که نیازمند درک عمیق محتوای متنی هستند، مانند پاسخگویی به سؤالات بر اساس اسناد، خلاصه سازی و استخراج دانش مفید است. QA کاربردهای گسترده تری دارد، از جمله دستیاران مجازی، موتورهای جستجو و سیستمهای هوش مصنوعی گفتگویی.

سوال سوم

در حوزه پرسش و پاسخ (QA)، سؤالات را می توان به طور کلی به دو دسته تقسیم کرد: سؤالات حقیقی و سؤالات غیر حقیقی.

سؤال حقیقی نوعی سؤال است که به دنبال یک واقعیت مختصر به عنوان پاسخ است. این سؤالات معمولاً به دنبال اطلاعات خاصی مانند نامها، تاریخها یا اعداد هستند. به عنوان مثال، «رئیس جمهور فعلی ایالات متحده چه کسی است؟» یا «پایتخت فرانسه کدام شهر است؟» نمونههایی از سؤالات حقیقی هستند. به عبارتی می توان گفت که این سوالات با «چی»، «کِی»، «چه کسی» و «کجا» آغاز می شوند. پاسخهای این سؤالات عینی، واقعی و قابل تأیید از یک منبع معتبر هستند.

از سوی دیگر، سؤال غیرحقیقی نوعی سؤال است که پاسخ واحد و قابل تأیید مبتنی بر واقعیت ندارد. این سؤالات اغلب نیازمند درک ظریفتر و زمینهای هستند. سؤالات غیرحقیقی ممکن است شامل نظرات، توضیحات یا تفسیرهای ذهنی باشند که آنها را برای سیستمهای سنتی پرسش و پاسخ چالشبرانگیزتر میکند. نمونههایی از سؤالات غیرحقیقی عبارتند از «چرا آسمان آبی است؟» یا «یک رایانه چگونه کار میکند؟». بنابراین این دسته از سوالات با کلماتی مانند «چرا» و «چگونه» آغاز میشوند. پاسخهای این سؤالات معمولاً پیچیدهتر هستند و ممکن است نیازمند استدلال، توضیح یا تحلیل باشند.

سوال چهارم

ترنسفورمرها و شبکههای عصبی بازگشتی (RNN)ها دو نوع مدل مورد استفاده در پردازش دادههای توالی هستند. در حالی که RNNها دادهها را به صورت موازی پردازش می کنند و روابط بین تمام عناصر در یک توالی را به طور همزمان ردیابی می کنند.

مزایا ترسنفورمرها در مقایسه با RNNها:

- پردازش موازی: ترنسفورمرها تمام ورودیها را به صورت موازی پردازش می کنند، که آنها را به طور قابل توجهی سریعتر از RNN ها و LSTM ها می کند که ماهیتاً ترتیبی هستند. این قابلیت موازی سازی باعث تسریع در آموزش و امکان استفاده از اندازه های بچ بزرگتر می شود که آموزش را کارآمدتر می کند.
- مدیریت طول توالی: ترنسفورمرها می توانند به دلیل ماهیت پردازش موازی خود، توالیهای کوتاه و بلند را به طور کارآمد مدیریت کنند. خودتوجهی به آنها امکان می دهد تا وابستگیها را صرف نظر از طول توالی ردیابی کنند.
- مدل سازی وابستگی: ترنسفورمرها در مدل سازی وابستگیهای بین عناصر، صرف نظر از موقعیت آنها در توالی، شایسته هستند. آنها به ویژه برای وظایفی که درگیر وابستگیهای بلندمدت هستند، مانند ترجمه ماشینی، طبقهبندی اسناد و توصیف تصاویر، قدر تمند هستند. این در حالی است که در مدلهای RNN وابستگی بین ورودیها به صورت خطی در نظر گرفته می شود که با گذشت زمان وابستگی دو وازهٔ نسبتاً دور از همدیگر از بین می رود.
- قابلیت تفسیر: اگرچه ترنسفورمرها ممکن است به دلیل مکانیزمهای خودتوجهیشان، تفسیر چالشبرانگیزتری داشته باشند، اما تکنیکهایی مانند مصورسازی توجه (Attention Virtualization) میتواند بینشی خوب در عملکرد مدل ارائه دهد.

معایب ترنسفورمرها در مقایسه با RNNها:

- پیچیدگی محاسباتی: مکانیزم خودتوجهی در ترنسفورمرها منجر به پیچیدگی محاسباتی: مکانیزم خودتوجهی در ترنسفورمرها منجر به پیچیدگی محاسباتی ($N^{\Lambda}2$) میشود که میتواند برای توالیهای طولانی در مقایسه با RNM ها پرهزینه باشد.
- اندازه مدل: ترنسفورمرها به دلیل معماری خود که شامل لایههای متعدد خودتوجهی و شبکههای پیشرو است، تمایل به داشتن اندازه مدل بزرگتری دارند. این اندازه بزرگتر منجر به تعداد پارامترهای بیشتری میشود که ترنسفورمرها را در مقایسه با RNM ها پرمصرفتر میکند.

سوال پنجم

در مدلهای ترنسفورمر به دلیل استفاده از Self-Attentionها نیاز است که نحوی تمایز میان توزیع کلمات در جملات مختلف را مشخص کرد. چرا که در این مدلها بر خلاف مدلهای ترتیبی مثل LSTM ترتیب ورود لغات توسط مدل یاد گرفته نمی شود. به عبارتی با توجه به ذات موازی سازی ای که در این مدلها است تمامی داده های ورودی را به صورت همزمان پردازش می کند.

برای نشان دادن این گفته، یک مثال برای یک مدل Self-Attention ساده میزنیم. (این مثال در کتاب مرجع آورده شده است.) برای مثال جملهٔ زیر را در نظر می گیریم:

The oven cooked the bread so

در نتیجه ورودی به صورت زیر تعریف میشود:

 $x_{1:n} = [\mathbf{x}_{\text{the}}; \mathbf{x}_{\text{oven}}; \mathbf{x}_{\text{cooked}}; \mathbf{x}_{\text{the}}; \mathbf{x}_{\text{bread}}; \mathbf{x}_{\text{so}}] \in \mathbf{R}^{\mathbf{5} \times \mathbf{d}}$

حال نشان می دهیم که در صورت به هم ریختن ورودی، و تغییر ترتیب آن، هیچ تغییری در وزن اختصاص یافته به هر یک از کلمات به وجود نخواهد آمد و در نتیجه احتمال انتخاب واژگان مستقل از محل قرارگیری آنها در جملات خواهد شد.

$$\alpha_{so,o} = \frac{\exp(q_{so}^T k_{the})}{\exp(q_{so}^T k_{the}) + \dots + \exp(q_{so}^T k_{bread})}$$

به همین ترتیب برای باقی کلمات نیز وزن دوتایی مربوط به واژهٔ 50 و آن را حساب کرده و در پایان با استفاده از رابطهٔ زیر بردار Embedding مربوط به هر یک را حساب می کنیم:

$$h_i = \sum_{j=1}^n \alpha_{ij} v_j$$

حال در صورتی که ترتیب ورودی مسئله را تغییر دهیم، با توجه به ثابت ماندن مقادیر α و Embedding نهایی بدست آمده نیز ثابت باقی خواهد ماند.

بنابراین نیاز است که به یکی از دو نحو زیر، ترتیب ورودیها را در Embedding نهایی بدست آمده تاثیر بدهیم:

- ۱. استفاده از بردارهای از پیش تعریف شده، بر اساس اندیس قرارگیری یک هر کلمه.
- ۲. تغییر دادن عملیات Self-Attention به نحوی که اهمیت به ترتیب را در خود به صورت ذاتی داشته باشد. به عنوان مثال تعریف مربوط به بدست آوردن وزنها را تغییر دهیم.

که در مقالهٔ چاپ شده در سال ۲۰۱۷ که در آن مدل ترنسفورمر، معرفی شد از نوع اول و با استفاده از تعریف کسینوس و سینوس، استفاده شد.

در نتیجهٔ استفاده از Positional Embedding، رابطهٔ بدست آمده برای Embedding مربوط به هر لغت به صورت زیر خواهد شد:

$$\widetilde{x_i} = P_i + x_i$$

سوال ششم

سه پیکربندی اصلی برای معماریهای مطرح در زمینهٔ ترنسفورمرها به شرح زیر هستند:

مدلهای Encoder-Only:

- کارکرد: یک توالی ورودی را پردازش میکنند و یک نمایش با طول ثابت (Embedding) از ورودی را تولید میکنند. این Embedding میتواند برای انواع وظایف دیگر که پس از استفاده از این مدل مطلوب هستند که انجام شوند، مانند طبقه بندی، خوشه بندی و جستجو، استفاده شود.
- موارد استفاده: این مدلها به ویژه برای وظایفی که نیازمند درک و تجزیه و تحلیل متن هستند، مانند طبقه بندی متن، تجزیه و تحلیل احساسات و شناسایی نامهای خاص، مؤثر هستند. نمونههایی از آنها عبارتند از BERT (نمایشهای کدگذار دوطرفه از ترانسفورمرها) و ترانسفورمر بینایی (ViT) برای طبقه بندی تصویر.
- ویژگیها: این مدلها از توجه دوطرفه استفاده می کنند، و برای در ک جامع توالی ورودی، کانتکست را از هر دو جهت (تو کنهای گذشته و آینده) در نظر می گیرند. همانطور که گفته شد، این مدلها برای در ک و تولید Embeddingهای متن ورودی طراحی شدهاند و برای تولید متن استفاده نمی شوند.

مدلهای Decoder-Only:

- کارکرد: این مدلها، با پیشبینی توکن بعدی در یک توالی، با در نظر گرفتن توکنهای قبلی، متن تولید میکنند. این فرآیند، رمزگشایی خودبازگشتی (Autoregressive Decoding) نامیده می شود.
- موارد استفاده: این مدلها در وظایف تولید متن، مانند مدل سازی زبان، تکمیل متن و سیستمهای گفتگو، عملکرد خوبی دارند. نمونههایی از آنها شامل مدلهای GPT مانند GPT و GPT هستند.
- ویژگیها: این مدلها از توجه یک طرفه (علّی) استفاده می کنند، یعنی هنگام تولید توکن بعدی، فقط توکنهای Encoder-Decoder از نظر معماری ساده تر از مدلهای Decoder-Only از نظر معماری ساده تر از مدلهای هستند و برای تولید متن منسجم و مرتبط با کانتکست بسیار مؤثر عمل می کنند.

مدلهای Encoder-Decoder:

- کارکرد: این مدلها، از دو بخش تشکیل شده اند: یک کدگذار که توالی ورودی را پردازش می کند و یک رمزگشا که توالی خروجی را تولید می کند. کدگذار یک Embedding از ورودی ایجاد می کند که رمزگشا از آن برای تولید توالی خروجی یک توکن در هر بار استفاده می کند.
- موارد استفاده: این مدلها برای وظایفی که توالی خروجی متفاوت از توالی ورودی است، مانند ترجمه ماشینی، خلاصه سازی متن و زیرنویس گذاری تصاویر، ایده آل هستند. نمونههایی از آنها شامل مدلهای T5 (ترانسفورمر انتقال متن به متن) و BART (ترانسفورمرهای دوطرفه و خودبازگشت) هستند.
- ویژگیها: این مدلها از مکانیسمهای توجه متقابل (Cross Attention) استفاده می کنند که به رمزگشا امکان می دهد در حین تولید خروجی، بر بخشهای مرتبط توالی ورودی تمرکز کند. مدلهای کدگذار-رمزگشا چندمنظوره هستند و می توانند وظایف پیچیده ای را که نیازمند تولید یک توالی از توالی دیگر است، انجام دهند. هر چند که به دلیل پیچیدگی این دسته از مدلها، بیشتر به جای استفاده از آنها، از مدلهای فقط-کدگذار استفاده می شود.

سوال هفتم

پرسش و پاسخ استخراجی (Extractive Question Answering)

پرسش و پاسخ استخراجی شامل شناسایی و استخراج یک بازه از متن از یک سند داده شده است که به طور مستقیم به سوال پاسخ میدهد. این رویکرد به بازیابی اسناد مرتبط و سپس استخراج متن دقیق که شامل پاسخ است، متکی است. این فرآیند معمولاً شامل دو جزء اصلی است:

- ۱. بازیاب (Retriever): این جزء در یک مجموعه بزرگ از اسناد جستجو می کند تا آنهایی را که با پرسش مرتبطترین هستند را پیدا کند. اغلب از تکنیکهایی مانند مدلهای زبان ماسک شده برای یافتن اسناد نامزد بر اساس شباهت کدگذاریها استفاده می کند.
- ۲. خواننده (Reader): این جزء اسناد یافت شده را پردازش می کند تا بازه متنی خاصی را که به سوال پاسخ می دهد، پیدا کند. Reader معمولاً یک مدل پرسش و پاسخ است که بازه متنی دقیق را در سند شناسایی می کند که احتمالاً پیدا کند. یاسخ است.

سیستمهای پرسش و پاسخ استخراجی از این جهت مزیت دارند که پاسخهای دقیق را مستقیماً از متن منبع ارائه میدهند و اطمینان حاصل میکنند که اطلاعات دقیق و در زمینه مرتبط است. با این حال، آنها محدود به عبارات دقیق موجود در اسناد هستند و نمی توانند جملات جدید تولید کنند یا اطلاعات را بازگویی کنند.

پرسش و پاسخ انتزاعی (Abstractive Question Answering)

پرسش و پاسخ انتزاعی، از طرف دیگر، پاسخها را در قالب زبان طبیعی تر و انعطاف پذیر تر تولید می کند. به جای استخراج بازههای متنی دقیق، سیستمهای پرسش و پاسخ انتزاعی جملات جدیدی را که لزوماً در اسناد منبع وجود ندارند، ترکیب می کنند. این رویکرد شبیه به نحوه پاسخگویی انسانها به سوالات از طریق خلاصه کردن و بازگویی اطلاعات است.

سیستمهای پرسش و پاسخ انتزاعی معمولاً از مدلهای کدگذار-کدگشا استفاده می کنند که می توانند هم دادههای ساختاریافته جدولی و هم دادههای متنی بدون ساختار را پردازش کنند. این مدلها برای درک زمینه و تولید پاسخهای منسجم و مرتبط با زمینه طراحی شدهاند. به عنوان مثال، یک سیستم پرسش و پاسخ انتزاعی آگاهی بخشیده در حوزه پزشکی می تواند با ادغام دانش تخصصی حوزه، پاسخهای دقیق و مختصر تولید کند.

مزیت اصلی پرسش و پاسخ انتزاعی توانایی آن در ارائه پاسخهای طبیعی تر است. با این حال، پیاده سازی آن به دلیل پیچیدگی تولید جملات صحیح از نظر گرامری و دقیق از نظر معنایی، چالش برانگیزتر است. علاوه بر این، خطر تولید اطلاعات غلط که ممکن است در اسناد منبع وجود نداشته باشد، وجود دارد.

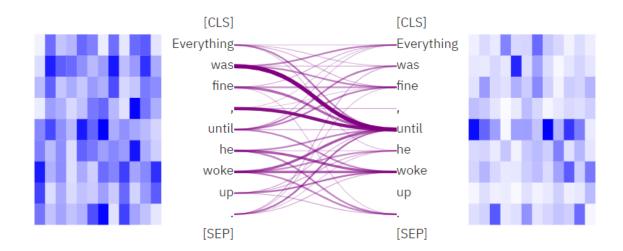
سوال هشتم

بخش اول

متن داده شده به صورت زیر است:

Everything was fine, until he woke up.

با استفاده از این متن، نتیجهٔ زیر را از ابزار مورد نظر دریافت می کنیم.

بخش دوم

تسک انتخاب شده، تسک ترجمهٔ زبان یا Machine Translation است. این تسک به طور ذاتی پیچیده است زیرا نیاز به در ک و ترجمه نه تنها کلمات جداگانه بلکه کانتسکت و مفهومی که در آن استفاده می شوند، از جمله عبارات اصطلاحی، ارجاعات فرهنگی و ساختارهای جمله متفاوت نیز دارد.

حال به این سوال که چرا Multi-head Attention برای این تسک مفید است، می پردازیم.

- ۱. پردازش موازی جنبه های مختلف زبان: توجه چندگانه به مدل اجازه می دهد تا به جنبه های مختلف توالی ورودی به طور موازی توجه کند. به عنوان مثال، یک سر ممکن است بر روی ساختارهای نحوی، یکی دیگر بر روی معانی معنایی و دیگری بر روی نشانه های زمینه ای تمرکز کند. این توانایی پردازش موازی برای ترجمه زبان، جایی که درک ماهیت چندوجهی متن برای ترجمه دقیق ضروری است، بسیار مهم است.
- ۲. افزایش ظرفیت و قدرت بیان مدل: با داشتن چندین سر توجه، مدل می تواند مجموعه غنی تری از روابط درون متن را درک کند. هر سر استفاده شده می تواند یاد بگیرد که بر روی بخش های مختلف توالی ورودی تمرکز کند، که به مدل این امکان را می دهد تا وابستگیهای در فاصلهٔ کم و زیاد را درک کند. این به ویژه در زبانهایی با ترتیب کلمات انعطاف پذیر یا جایی که کانتکست می تواند به طور قابل توجهی معنای کلمات یا عبارات را تغییر دهد، مهم است.

- ۳. بهبود عملکرد و کارایی: تحقیقات نشان داده است که توجه چندگانه منجر به عملکرد بهتری نسبت به استفاده از یک سر میشود، حتی اگر هر دو اندازهٔ یکسان داشته باشند. این به این دلیل است که سرهای چندگانه می توانند توجه را چندین بار به طور موازی انجام دهند، که منجر به محاسبات کارآمدتر و بهبود عملکرد مدل می شود.
- ۴. پایداری آموزش: پیشنهاد شده است که توجه چندگانه مزایایی در پایداری آموزش در مقایسه با توجه تک سر دارد. این پایداری به ساختار کم عمق تر معماری چندگانه نسبت داده می شود که برای توجه به همان تعداد موقعیت به تعداد لایه کمتری نسبت به یک مدل تک سر عمیق تر نیاز دارد. پایداری آموزش برای وظایف پیچیده ای مانند ترجمه زبان، جایی که مدل ها باید از داده های عظیم و ساختارهای زبانی متنوع یاد بگیرند، بسیار مهم است.

سوال نهم

توضیحات به صورت کامنت در نوتبوک آورده شده است.